INFRACȚIUNILE PRIVIND VIAȚA SEXUALĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA: TENDINȚE ȘI PARTICULARITĂȚI

CRIMES REGARDING SEX LIFE IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA: TRENDS AND PARTICULARS

Diana CHEIANU-ANDREI, ORCID: 0000-0001-5637-8211
Universitatea de Stat din Moldova, SocioPolis

CZU: 311.3:343.54(478)

e-mail: dcheianu@yahoo.com

Sexual offenses represent a serious form of violation of human rights and fundamental freedoms. These offenses constitute a specific category, qualified as socially dangerous acts committed with intent and harmful to social relations with regard to the sexual life of an individual. The law of the Republic of Moldova criminalizes more types of sexual offences: rape, violent sexual actions, sexual harassment, approaching children for a sexual purpose, perverse actions, and sexual intercourse with a person under the age of 16. In the article are analyzed the statistical data on crimes related to sexual violence in the Republic of Moldova for the years 2016-2022. The research data present the types of sexual crimes according to the legal qualification, certain trends and particularities in the territorial profile, the prosecution, as well aspects regarding the profile of the victims and the perpetrators, highlighting challenges in the collection and presentation of statistical data, the legal qualification and prosecution of these crimes.[1]

Keywords: *legal qualification, perpetrators, prosecution, sexual violence, victims of sexual violence*

INTRODUCERE

Infracțiunile privind violența sexuală reprezintă o formă gravă de încălcare a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. Aceste infracțiuni constituie o categorie specifică, calificate drept fapte socialmente periculoase, săvârșite cu intenție, care dăunează relațiilor sociale privind viața sexuală a persoanei. Legislația Republicii Moldova incriminează mai multe forme de violență sexuală sau tipuri de infracțiuni cu caracter sexual: violul, acțiunile violente cu caracter sexual, hărțuirea sexuală, ademenirea minorului în scopuri sexuale, acțiunile perverse, raportul sexual cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani [1].

Victimele violenței sexuale reprezintă o categorie distinctă de victime din cauza traumelor prin care trec și care le afectează pentru întreaga viață. Totodată, acestea se confruntă cu multiple obstacole legale, sociale, culturale și/sau economice în încercarea de a pedepsi făptuitorii. Faptele menționate reclamă necesitatea existenței unei intervenții

[1] For this article, the author used some data that were collected in the project *Strengthening the national counter trafficking and gender-based violence response in the Republic of Moldova in the context of armed conflict in Ukraine,* implemented by International Center ”LA STRADA” and funded by the OXFAM GB.

bazate pe particularitățile traumei trăite, dar și a existenței unor servicii specializate axate pe nevoile acestora. Răspunsul specialiștilor la cazurile de violență sexuală trebuie să fie unul prompt și complex, având în vedere gravitatea faptei infracționale, precum și consecințele pe termen lung pe care le pot suporta victimele violenței sexuale. O parte dintre specialiștii responsabili să intervină în cazurile de violență sexuală în Republica Moldova sunt încă influențați de prejudecăți și stereotipuri și, de multe ori, provoacă revictimizarea sau chiar discriminarea victimelor infracțiunilor sexuale, punând toată sarcina probării infracțiunii pe umerii victimei.

În articolul dat sunt analizate datele statistice privind infracțiunile privind viața sexuală în Republica Moldova, în scopul stabilirii unor tendințe și particularități de manifestare, dar și a unor provocări privind intervenția și asistența acestora.

ASPECTE TEORETICE ȘI LEGALE

În cadrul acestui articol, infracțiunile privind violența sexuală vor fi analizate așa cum au fost prevăzute de Codul penal (CP) al Republicii Moldova, nr. 985 din 18.04.2002 (Partea specială, Capitolul IV. Infracțiunile privind viața sexuală), până la intrarea în vigoare a modificărilor din 09.01.2023 și 18.03.2023 [1].

Legislația națională nu oferă o definiție generalizată a violenței sexuale. În mai multe acte normative se disting formulări diferite ale noțiunii. Astfel, *Legea nr. 45/2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie* stipulează în art. 2 că *violență sexuală* reprezintă orice violență cu caracter sexual sau orice conduită sexuală ilegală în cadrul familiei sau în alte relații interpersonale, cum ar fi violul conjugal, interzicerea folosirii metodelor de contracepție, hărțuirea sexuală; orice conduită sexuală nedorită, impusă; obligarea practicării prostituției; orice comportament sexual ilegal în raport cu un membru de familie minor, inclusiv prin mângâieri, sărutări, pozare a copilului și prin alte atingeri nedorite cu tentă sexuală; alte acțiuni cu efect similar. Hotărârea Guvernului nr. 270/2014 cu privire la aprobarea Instrucțiunilor privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului stabilește în pct. 5 subpct. 6) lit. b) că *violență sexuală* este orice violență cu caracter sexual sau orice conduită sexuală ilegală, hărțuire sexuală; orice conduită sexuală nedorită, impusă; obligarea practicării prostituției; orice comportament sexual ilegal în raport cu copilul, inclusiv prin mângâieri, sărutări, pozare a copilului și prin alte atingeri nedorite cu tentă sexuală; alte acțiuni cu efect similar [2].

Codul penal al Republicii Moldova, în art. 132^2 definește prin: (i) *act sexual* – acțiunea de penetrare vaginală, anală sau orală de natură sexuală cu orice parte corporală sau obiect, comisă fie asupra victimei, fie de către victimă; (ii) *acțiuni cu caracter sexual* – orice alte modalități de obținere a unei satisfacții sexuale decât cele indicate în alin. (1) art. 132^2, precum și altele decât cele care intră sub incidența art. 173, 287 din Codul penal ori art. 354 din Codul contravențional; (iii) *act sexual neconsimțit* sau *acțiune cu caracter sexual neconsimțită* – acel act sexual sau acțiune cu caracter sexual care este

însoțită de constrângerea fizică sau psihică ori profitarea de imposibilitatea persoanei de a se apăra sau de a-și exprima voința, aplicate împotriva victimei ori împotriva altei persoane.

Principalele forme de violență sexuală reglementate de legislația națională sunt: (i) *violul*, adică actul sexual neconsimțit – art. 171 CP; (ii) *acțiunile cu caracter sexual neconsimțite* – art. 172 CP; (iii) *hărțuirea sexuală* ce presupune pretinderea prin comportament fizic, verbal sau nonverbal a unui act sexual sau a unei alte acțiuni cu caracter sexual dacă prin aceasta se creează o atmosferă neplăcută, ostilă, degradantă, umilitoare, discriminatorie sau insultătoare pentru victimă, săvârșită prin profitarea de starea de dependență a victimei sau prin amenințare, cu condiția că fapta nu întrunește elementele violului sau ale acțiunilor cu caracter sexual neconsimțite – art. 173 CP; (iv) *actul sexual cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani* – art. 174 CP; (v) *acțiuni cu caracter sexual săvârșite cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani* – art. 175 CP; (vi) *ademenirea minorului în scopuri sexuale*, care presupune propunerea, convingerea, manipularea, amenințarea, promisiunea de a oferi avantaje sub orice formă, efectuate inclusiv prin intermediul tehnologiilor informaționale sau comunicațiilor electronice, în vederea stabilirii unei întâlniri, inclusiv prin intermediul rețelelor de comunicații electronice, cu un minor, cu scopul săvârșirii împotriva acestuia a oricărei infracțiuni privind viața sexuală, dacă aceste acțiuni au fost urmate de fapte materiale care conduc la o astfel de întâlnire – art. 175^1 CP.

În cazul minorilor, violența sexuală poate avea forma unui *abuz sexual*. Astfel, abuzul sexual reprezintă implicarea unui minor dependent și imatur din punctul de vedere al dezvoltării psihosexuale în activități sexuale pe care nu este în măsură să le înțeleagă, care sunt nepotrivite pentru vârsta sa ori pentru dezvoltarea sa psihosexuală, activități sexuale pe care le suportă fiind constrâns prin violență sau seducție ori care transgresează tabuurile sociale legate de rolurile familiale. Aceste activități includ, de regulă, contact fizic, cu sau fără penetrare sexuală. În această categorie intră: (i) *molestarea sexuală*, expunerea minorului la injurii sau limbaj cu conotație sexuală, precum și atingerea copilului în zonele erogene cu mâna sau prin sărut, indiferent de vârsta copilului; (ii) *situațiile care duc la satisfacerea nevoilor sexuale* ale unui adult sau ale unui alt minor care se află într-o poziție de responsabilitate, putere ori în relație de încredere cu minorul victimă; (iii) *atragerea* sau obligarea minorului *la acțiuni obscene*; (iv) *expunerea minorului la materiale obscene* sau furnizarea de astfel de materiale acestuia etc.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Datele Biroului Național de Statistică din Republica Moldova referitoare la infracțiunile privind viața sexuală nu prezintă o tendință clară pentru anii 2016-2022. Numărul infracțiunilor de acest tip oscilează de la 642 de cazuri în 2016 la: 592 cazuri în 2017, 611 cazuri în 2018, 644 cazuri în 2019, 525 cazuri în 2020, 555 cazuri în 2021 și 562 cazuri în 2022 [3]. Din formele de violență sexuală, Biroul Național de Statistică prezintă separat doar datele privind infracțiunea de viol (art. 171 CP). Astfel, pentru

perioada 2016-2022 se remarca o tendință de descreștere a infracțiunii de viol (de la 341 în 2016 la 227 în 2021, excepție fiind anul 2019, când s-au înregistrat 331 violuri, dar și anul 2022, când s-a constatat o creștere până la 249 de cazuri). Raportate la 100.000 de locuitori, numărul cazurilor de viol relevă aceeași tendință de scădere în ultimii ani – de la 12 cazuri în 2016 la 9 cazuri în 2021, pentru anul 2019 – 13 cazuri și pentru anul 2022 – 10 cazuri.

Datele statistice privind infracțiunile sexuale prezentate de Inspectoratul General de Poliție al Ministerul Afacerilor Interne pentru perioada analizată (Fig. 1) nu coincid cu datele Biroului Național de Statistică, existând o deviere de până la 10-15 cazuri pentru unii ani analizați. Este de menționat însă că, deși numărul infracțiunilor privind violența sexuală prezentate de Inspectoratul General de Poliție reflectă tendințe de diminuare pentru unii ani calendaristici, ponderea acestora din numărul total de infracțiuni atestă o tendință clară de creștere de la 1,67% în anul 2016 la 2,36% în anul 2022 (+0,69 p.p. pentru anii analizați) [4].

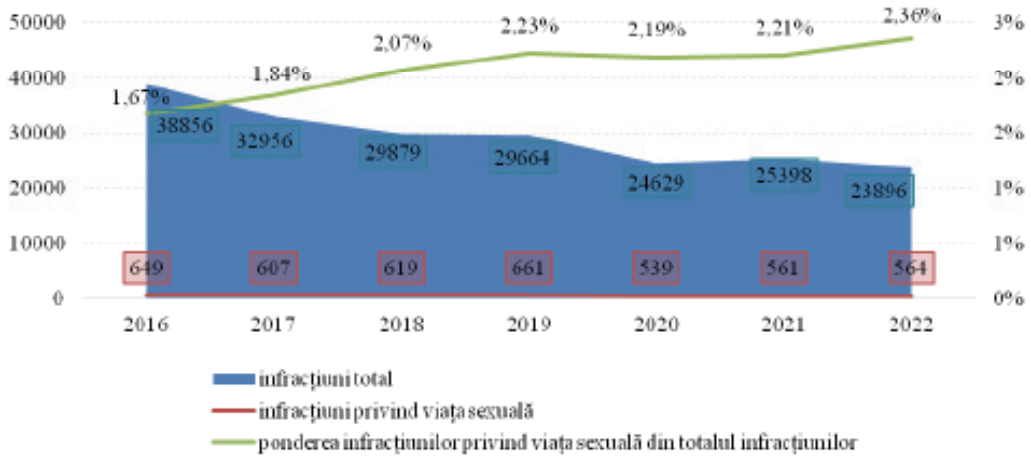

Fig. 1. Numărul cauzelor penale intentate în temeiul elementelor constitutive ale infracțiunilor privind viața sexuală și ponderea acestora din numărul total al infracțiunilor, anii 2016-2022

Sursa: Datele prezentate de Ministerul Afacerilor Interne, Inspectoratul General al Poliției. Demersul nr. 34/11-1042 din 14 martie 2023.

Datele Inspectoratului General de Poliție atestă că 60% din numărul total al infracțiunilor privind violența sexuală se produc în mediul rural (Fig. 2). În același timp, există și situații când nu este stabilit locul comiterii infracțiunii.

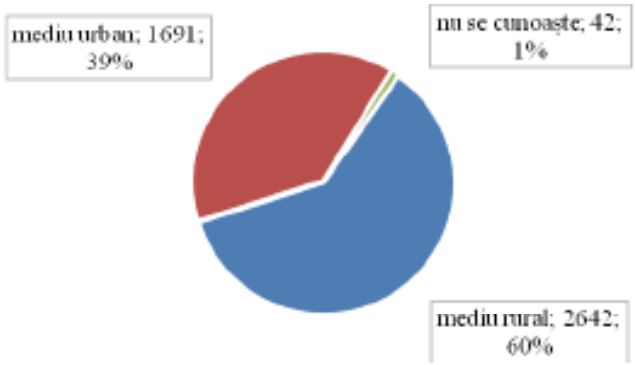

Fig. 2. Ponderea infracțiunilor privind viața sexuală după locul comiterii, total, anii 2016-2022
Sursa: Datele prezentate de Ministerul Afacerilor Interne, Inspectoratul General al Poliției. Demersul nr. 34/11-1042 din 14 martie 2023.

Repartizarea infracțiunilor sexuale pe subdiviziunile poliției care au pornit cauzele penale pentru cei 7 ani analizați arată că situația este neuniformă în profil teritorial. Astfel, cele mai multe infracțiuni privind viața sexuală pentru perioada analizată s-au produs în municipiul Chișinău – 557. În ce privește sectoarele municipiului Chișinău, cele mai multe cauze penale au fost pornite în sectorul Buiucani – 152, urmat de sectoarele Botanica – 132, Ciocana – 107, Râșcani – 88 și Centru – 78. Municipiul Chișinău este urmat de raionul Cahul cu 229 de infracțiuni privind viața sexuală (regiunea sud) și de unele raioane din regiunea centru: Căușeni – 185, Orhei – 170, Hâncești – 163, Ialoveni – 159. Evidențiem un număr mic al infracțiunilor privind viața sexuală în raioanele din regiunea de nord.

Conform calificării juridice a faptei săvârșite, pe prima poziție se situează cazurile de viol (art. 171 CP), pe a doua – cazurile de raporturi sexuale cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani (art. 174 CP), iar pe poziția a treia – cazurile de acțiuni violente cu caracter sexual (art. 172 CP). Situația data este caracteristică atât pentru perioada anilor 2016-2022, cât și pentru fiecare dintre anii calendaristici analizați în parte (Tab. 1).

Tabelul 1

Numărul cauzelor penale intentate în temeiul elementelor constitutive ale infracțiunilor privind viața sexuală în dependență de tipul infracțiuni, anii 2016-2022

Calificarea juridică	Numărul cauzelor penale intentate							Total
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Art. 171 CP „Violul”	345	313	268	346	262	227	249	**2010**

Art. 174 CP „Raportul sexual cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani”	127	125	139	136	132	153	131	**943**
Art. 172 CP „Acțiuni violente cu caracter sexual”	108	90	112	99	77	98	85	**669**
Art. 175 CP „Acțiuni perverse”	41	47	59	52	46	49	76	**370**
Art. 173 CP „Hărțuirea sexuală”	28	28	34	23	19	23	16	**171**
Art. 175[1] CP „Ademenirea minorului în scopuri sexuale”	0	4	7	5	3	11	7	**37**

Sursa: Datele prezentate de Ministerul Afacerilor Interne, Inspectoratul General al Poliției. Demersul nr. 34/11-1042 din 14 martie 2023.

Per general, pentru perioadă analizată se atestă tendința de reducere a ponderii infracțiunilor privind viața sexuală săvârșite de două sau mai multe persoane, de la 8,17% la 3,37% (Fig. 3). Însă această tendință nu este caracteristică pentru întreaga perioadă. În anii 2018-2020 s-a înregistrat o tendință de creștere, de la 6,46%, la 9,46%, anul 2020 fiind anul cu cea mai înaltă pondere a infracțiunilor de acest tip, săvârșite de două sau mai multe persoane.

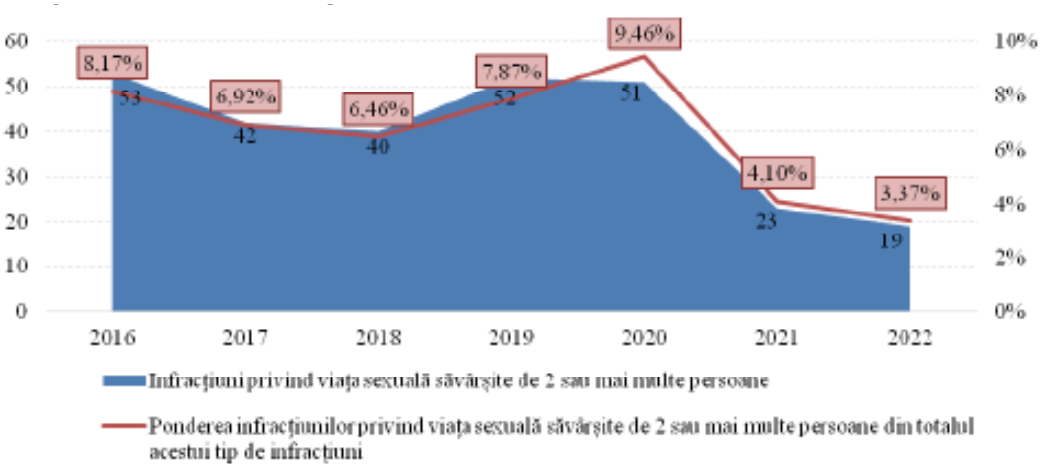

Fig. 3. Numărul și ponderea infracțiunilor privind viața sexuală săvârșite de două sau mai multe persoane, anii 2016-2022

Sursa: Datele prezentate de Ministerul Afacerilor Interne, Inspectoratul General al Poliției. Demersul nr. 34/11-1042 din 14 martie 2023.

Pentru anul 2022, datele Inspectoratului General de Poliție cu privire la urmărirea penală pe cazurile de infracțiuni privind viața sexuală înregistrate conform calificării juridice a faptei atestă un număr mare de cazuri pentru care a fost încetată urmărirea penală (35 de cazuri) sau care au fost clasate (54 de cazuri) (Tab. 2). Astfel, din totalul celor 249 de cazuri de viol înregistrate în anul 2022, în 52,2% dintre cazuri urmărirea penală a fost finalizată. Din totalul cazurilor de viol, pentru care a fost finalizată urmărirea penală, doar 56,5% au fost trimise în judecată, pentru 22,9% dintre cauze urmărirea penală a fost încetată și pentru 20,6% dintre cazuri au fost clasate. În cazul infracțiunilor privind raportul sexual cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani, conform datelor, în 53,4% dintre cazuri urmărirea penală a fost finalizată. Din totalul cazurilor pentru care a fost finalizată urmărirea penală, 82,9% au fost trimise în judecată și 17,1% dintre acestea au fost clasate. Datele respective atestă necesitatea unor studii axate pe analiza cauzelor penale pentru care urmărirea penală a fost terminată pentru a înțelege factorii care determină încetarea și clasarea acestora.

Tabelul 2

Numărul cauzelor penale pentru care urmărirea penală a fost finalizată, anul 2022

Calificarea juridică	**Total înregistrate**	**Urmărirea penală a fost finalizată**			
		Total	***Trimise în judecată***	***Încetate***	***Clasate***
Art. 171 CP – Violul	**249**	131	*74*	*30*	*27*
Art. 174 CP – Raportul sexual cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani	**131**	70	*58*	-	*12*
Art. 172 CP – Acțiuni violente cu caracter sexual	**85**	41	*32*	*4*	*5*
Art. 175 CP – Acțiuni perverse	**76**	26	*23*	-	*3*
Art. 173 CP – Hărțuirea sexuală	**16**	12	*6*	*1*	*5*
Art. 175[1] – Ademenirea minorului în scopuri sexuale	**7**	3	*1*	-	*2*
Total	**564**	**283**	***194***	***35***	***54***

Sursa: Datele prezentate de Ministerul Afacerilor Interne, Inspectoratul General al Poliției. Demersul nr. 34/11-1042 din 14 martie 2023.

Referitor la profilul victimelor, precizăm că datele statistice arată că cele mai multe victime ale infracțiunilor privind viața sexuală sunt minore (60%) și de sex feminin (93%) [5, p. 8]. În același timp, cei mai mulți bănuiții de comiterea infracțiunilor sexuale sunt de sex masculin (99%), au vârsta între 18 și 35 ani (61,5%), studii medii (88,0%),

celibatari (69,1%). Totodată, aproximativ fiecare al 4-lea bănuit de infracțiuni sexuale este căsătorit [5, p. 10].

În acest context, subliniem că violența sexuală este forma de violență cel mai puțin recunoscută și raportată. Marea majoritate a cazurilor nu ajung în atenția autorităților. Factorii de bază care favorizează această situație sunt multipli: (i) normele sociale stereotipe în care masculinitatea este asociată cu dominația și agresivitatea, iar feminitatea cu supunerea; (ii) învinuirea persoanelor care sunt victime ale acestor situații ca fiind ele însele de vină pentru producerea acestor infracțiuni; (iii) frica victimelor violenței sexuale de a denunța astfel de cazuri pentru a nu fi blamate, repudiate, marginalizate etc. [6, p. 25-58]. Astfel, nici datele Biroului Național de Statistică, nici cele ale Inspectoratului General de Poliție referitoare la infracțiunile privind viața sexuală nu reflectă cu exactitate realitatea socială. Numărul cazurilor de violență sexuală este mult mai mare, dar aceste cazuri nu sunt raportate organelor de drept pentru că violența sexuală este un tabu în societatea moldovenească. Spre exemplu, datele cercetării *Bărbații și egalitatea de gen în Republica Moldova,* 2015, relevă că aproape fiecare al cincilea bărbat a făcut sex cu o fată/femeie, fără ca aceasta să-și dorească, iar aproape fiecare al patrulea bărbat cu o fată/femeie care era prea beată ca să spună că nu-și dorește acest lucru. În același timp, 18 la sută dintre bărbați au recunoscut utilizarea forței pentru a întreține relații sexuale cu actuala prietenă/soție, iar 14 la sută dintre bărbați au utilizat forța pentru a face sex cu fosta prietenă/soție. Aproximativ 5 la sută dintre bărbați au săvârșit abuz sexual în grup [7, p. 96].

CONCLUZII

Ponderea infracțiunilor privind viața sexuală în numărul total al infracțiunilor, pentru perioada anilor 2016-2022, înregistrate de Inspectoratul General al Poliției, atestă o tendință de creștere de la 1,67% în anul 2016 la 2,36% în anul 2022 (+0,69 p.p. pentru anii analizați). Conform calificării juridice a faptei săvârșite, din totalul infracțiunilor privind viața sexuală, pe prima poziție se situează cazurile de viol (art. 171 CP), pe a doua – cazurile de raporturi sexuale cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani (art. 174 CP), iar pe poziția a treia – cazurile de acțiuni violente cu caracter sexual (art. 172 CP).

Se atestă tendința de reducere a ponderii infracțiunilor privind viața sexuală săvârșite de două sau mai multe persoane, de la 8,17% la 3,37%, însă această tendință nu este caracteristică pentru întreaga perioadă. În anii 2018-2020 s-a înregistrat o tendință de creștere, de la 6,46%, la 9,46% a infracțiunilor privind viața sexuală săvârșite de două sau mai multe persoane.

Analiza urmăririi penale a cazurilor de infracțiuni privind viața sexuală înregistrate conform calificării juridice a faptei, pentru anul 2022, arată că din 564 de cazuri înregistrate de Inspectoratul General de Poluție, pentru 35 de cazuri a fost încetată urmărirea penală, iar 54 de cazuri au fost clasate. Acest fapt indică necesitatea unei monitorizări și analize a factorilor care determină încetarea sau clasarea unor dosare penale pe cazurile de infracțiuni sexuale.

Există diferențe în datele statistice prezentate de Inspectoratul General de Poliție și Biroul Național de Statistică, o deviere de până la 10-15 cazuri pentru unii ani analizați, situație care impune îmbunătățirea calității datelor statistice privind infracțiunile sexuale și excluderea diferențelor existente între datele prezentate de cele două instituții.

Referințe:

1. Codul penal al Republicii Moldova, nr. 985 din 18.04.2002. Partea specială, Capitolul IV. Infracțiunile privind viața sexuală (până la intrarea în vigoare a modificărilor din 09.01.2023 și 18.03.2023) LP 316 din 17.11.22. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2022, nr. 394-400/09, art. 737, în vigoare 09.01.23.
2. Hotărârea Guvernului nr.270/2014 privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime a violenței neglijării, exploatării și traficului. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2014, nr. 92-98, art. 297.
3. Biroul Național de Statistică, domeniul „Justiție și infracționalitate." Disponibil: https://statistica.gov.md/ro/statistic_indicator_details/9 [Accesat: 31.06.2023]
4. Datele prezentate de Ministerul Afacerilor Interne, Inspectoratul General al Poliției. Demersul nr. 34/11-1042 din 14 martie 2023.
5. Notă informațional analitică *Infracțiunile privind viața sexuală înregistrate în Republica Moldova în perioada anilor 2016-2021, 5 luni 2022.* IGP, Chișinău, 2022.
6. *Asigurarea accesului victimelor violenței sexuale la protecție legală și socială adecvată.* Centrul Internațional „La Strada", Sociopolis, Chișinău 2015. Disponibil: https://lastrada.md/files/resources/3/asigurarea_accesului_victimelor_violen__ei_sexuale_la_protec__ie_legal_____i_social___adecvat___ro_electronic.pdf [Accesat: 31.06.2023]
7. CHEIANU-ANDREI, D., PEREVOZNIC, I, ZAPOROJAN-PÎRGARI, A., GROSU, E. *Bărbații și egalitatea de gen în Republica Moldova. În baza metodologiei IMAGES.* Chișinău: S, n, 2015. ISBN 978-9975-87-025-2